

"ประวัติศาสตร์" "ความทรงจำ" และ "อัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยาม" ในมาเลเซีย : กรณีชุมชนบางแซะ (TereseK) รัฐกลันตัน¹

Buddhist Malaysian Siamese Identity through
History and Common Memory :
A Case Study of TereseK Community in Kelantan

พรชัย นาคสีทอง (Pornchai Nakseethong) ²

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ มุ่งอธิบายและทำความเข้าใจพัฒนาการทางประวัติศาสตร์
ประสบการณ์ความทรงจำ และสำนึกร่วมทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย (พุทธ) สยามใน
มาเลเซีย โดยเลือกชุมชน บางแซะ (TereseK) ตำบลรีเป็ก (Repek) อำเภอปาเซร์มัส
(Pasir Mas) รัฐกลันตัน (Kelantan) เป็นภาพแทนของ "อัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยาม"
ในมาเลเซีย ด้วยเหตุว่าชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนไทย (พุทธ) สยามที่ตั้งอยู่ในรัฐที่เน้น
แนวคิดทางการเมืองแบบศาสนานิยมหรือภายใต้กระแสอิสลามานุวัตร (Islamization)
และแวดล้อมด้วยชุมชนมุสลิม แต่สามารถแสดงออกและขับเคลื่อนซึ่งอัตลักษณ์ไทย
(พุทธ) สยามได้อย่างอิสระภายใต้เงื่อนไขและบริบทสังคมมลายู จนกลายเป็นส่วนหนึ่ง
ของวิถีชีวิตประจำวันและสังคมพหุวัฒนธรรมมาเลเซีย ทั้งในด้านภาษา ศาสนา ความเชื่อ
ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและการละเล่น ตลอดจนศาสนสถานและสถานที่
สำคัญของชุมชน

คำสำคัญ : ความทรงจำ, อัตลักษณ์, ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย, ไทย (พุทธ) สยาม

¹ ข้อมูลที่ปรากฏในบทความวิชาการชิ้นนี้ ส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลจากโครงการวิจัยเรื่องความทรงจำร่วมของผู้เฒ่าในอาเซียน
เรื่องการอพยพเคลื่อนย้าย โดยมีอาจารย์พรพรรณ โปร่งจิต เป็นหัวหน้าโครงการฯ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
การวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. ทั้งนี้ ผู้เขียนมีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะนัก
วิจัยที่มีหน้าที่รับผิดชอบประเด็นความทรงจำร่วมของผู้เฒ่าในประเทศมาเลเซีย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

ABSTRACT

This study aimed to explain and understand a historical development, experience, common memory, and cultural collective consciousness in a Buddhist Malaysian Siamese community. Teresek Community in Repek Village, the district of Pasir Mas, Kelantan State was chosen for the study as a representation of Buddhist Malaysian Siamese identity on the grounds that the community is situated in a state which favours Islamist political system or Islamization and is surrounded by Muslim Malaysian communities. Nevertheless, it has managed to express and propel its Buddhist Siamese identity openly under the conditions and contexts of the Malay society. Its identity has become a way of life and part of the multicultural society in Malaysia in terms of language, religion, belief, custom, tradition, traditional games, places of worship, and community spaces.

Keywords : Common Memory, Identity, Malaysian Siamese,
Buddhist Malaysian Siamese

บทนำ

เส้นเขตแดนหรือการกำเนิดขึ้นรัฐชาติสมัยใหม่ของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 – ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 (ดูเพิ่มเติมใน ธงชัย วินิจกุล. 2556 : 187-206) ได้ขีดแบ่งผู้คนที่มีเชื้อเครือญาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และประเพณีเดียวกันออกจากกัน ดังกรณีของประเทศมาเลเซียที่มีประชากรประมาณ 29 ล้านคน (“ประชากรและโครงสร้างสังคมมาเลเซีย” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2556, http://www.virtualmalaysia.com/our_malaysia) พบข้อมูลด้านประชากรและโครงสร้างทางสังคม ว่าประกอบด้วยประชากรเชื้อสายมาเลย์ถึงร้อยละ 58 เชื้อสายจีน ร้อยละ 24 และอินเดียร้อยละ 8 และเชื้อชาติอื่นๆ อีกประมาณ 30 เชื้อชาติ ร้อยละ 10 ในจำนวน 30 เชื้อชาตินี้มีชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยหรือ กลุ่มคนไทย

(พุทธ) สยาม (Siamese Malaysia)³ รวมอยู่ด้วย และด้วยเงื่อนไขในฐานะที่เป็นภูมิบุตรา⁴ (Son of the Soil หรือ Bumiputras) ของชนพื้นเมืองมลายู (Orang Melayu) ส่งผลให้เกิดการแบ่งกลุ่มในสังคมมาเลเซียและก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของแต่ละเชื้อชาติในสังคมพหุวัฒนธรรมมาเลเซีย ด้วยเหตุนี้ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จึงพยายามรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน พร้อมกับกีดกันวัฒนธรรมและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์อื่น

สำหรับ “คนไทย (พุทธ) สยาม” ที่ตั้งถิ่นฐานในรัฐทางตอนเหนือของมาเลเซีย (รัฐปะลิส รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) รัฐเประ รัฐกลันตัน และรัฐตรังกานู) แม้จะมีสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์มลายู ชาติพันธุ์จีน และชาติพันธุ์อินเดีย แต่กลุ่ม “คนไทย (พุทธ) สยาม” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถดำรงวิถีความเป็น “ไทยพุทธ” ได้อย่างโดดเด่น โดยเฉพาะชุมชน “ไทย (พุทธ) สยาม” ดังกรณีชุมชนบางแะ หรือ Teresek ที่ตั้งอยู่ในรัฐกลันตันซึ่งเป็นรัฐที่นำเอาหลักการศาสนาอิสลามมาเป็นแนวทาง การเมืองและบังคับใช้เป็นกฎหมาย

ชุมชนบางแะ หรือ Teresek ตั้งอยู่ตำบลรีเป็ก (Repek) อำเภอปาเซิร์มัส (Pasir Mas) รัฐกลันตัน (Kelantan) เป็นชุมชน “ไทย (พุทธ) สยาม” ชุมชนหนึ่งในหลาย ๆ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในรัฐกลันตัน ทั้งนี้ ข้อมูลพื้นฐานของรัฐกลันตันชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมประชากร ชาติพันธุ์ ประมาณร้อยละ 95 เป็นชาติพันธุ์มลายูและให้ความสำคัญกับพลเมืองที่มีฐานะเป็นภูมิบุตรา ประกอบกับพรรคอิสลามมาเลเซีย (PAS) ครองฐานอำนาจในพื้นที่นี้จึงส่งผลต่อความคิดทางการเมืองแบบศาสนานิยมหรือแนวทางอนุรักษ์นิยม (Conservative) และกระแสอิสลามานุวัตร (Islamization) อย่างเข้มงวดตลอดจนการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมมลายู มากกว่ารัฐอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้รัฐกลันตันจึงได้ชื่อว่าเป็นแหล่งอารยธรรมอิสลามเป็นศูนย์กลางของการศึกษาอิสลามที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ทว่าชุมชนบางแะกลับสามารถแสดงออกและขบขันให้เห็นถึงอัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยามได้อย่างอิสระภายใต้เงื่อนไขแนวทางการเมืองแบบอิสลามานุวัตร

³ นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องคนไทยในมาเลเซียให้นิยาม Siamese Malaysia หรือ Malaysian Siamese ว่าหมายถึงชนเชื้อชาติไทยสัญชาติมาเลเซีย (ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย) เป็นชนชาวสยามดั้งเดิมหรือที่เรียกว่า Orang Siam นับถือศาสนาพุทธ, สำหรับ บทความชิ้นนี้ใช้คำว่า “ไทย (พุทธ) สยาม” แทนความหมายข้างต้น

⁴ ภูมิบุตราเป็นคำที่ใช้เรียกชนพื้นเมืองมลายู (Orang Melayu) ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ประเทศมาเลเซียมาตรา 160 หลังจากที่ได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์จากอังกฤษในวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2500

ด้วยเหตุนี้ บทความชิ้นนี้จึงมุ่งอธิบายและทำความเข้าใจพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ประสพการณ์ ความทรงจำ และสำเนียงร่วมทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย (พุทธ) สยามในมาเลเซีย ซึ่งเป็นเงื่อนไขประการสำคัญที่นำไปสู่การขับเคลื่อนซึ่ง “อัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซีย โดยเลือกชุมชน บางเซะ (Tereseke) ตำบลรีเป็ก (Repek) อำเภอปาเซร์มัส (Pasir Mas) รัฐกลันตัน (Kelantan) เป็นกรณีศึกษา

สถานภาพความรู้ว่าด้วยเรื่อง “คนไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซีย และข้อมูลพื้นฐานของชุมชนไทยสยามในรัฐกลันตัน

ชุดความรู้เรื่อง “คนไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซีย และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนไทยสยามในรัฐกลันตันปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเชิงวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ปริญญาานิพนธ์และการประชุมสัมมนาทางวิชาการ ตลอดจนปรากฏในรูปแบบของสื่อสารคดีทางโทรทัศน์ และบทความทางวิชาการในวารสารต่าง ๆ

1. สถานภาพความรู้และสถิติว่าด้วยเรื่อง “คนไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซีย

นักวิชาการด้านชาติพันธุ์อย่าง Keiko Kuroda (2002) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ “คนสยาม/คนไทย” ในประเทศมาเลเซีย กล่าวว่า หากพิจารณาจากการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในแต่ละถิ่นนั้น พบว่ากลุ่มที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาถิ่นมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่เรียกว่า “ซั่มซั่ม” กลุ่มนี้แม้จะใช้ภาษาไทยแต่กลุ่มนี้เป็นมาเลย์มุสลิมจึงนับเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยกลุ่มหนึ่งของมาเลย์ กลุ่มนี้ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ครั้งแรกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ (2) กลุ่มที่เรียกว่า “ชาวสยาม” หรือ “คนสยาม” เป็นกลุ่มชาวสยามดั้งเดิมที่เข้ามาตั้งรกรากในรัฐทางตอนเหนือของมาเลเซียตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18-19 เช่นกัน กลุ่มนี้นับถือพระพุทธศาสนา

การศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคนไทยในมาเลเซีย หรือ ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเท่าที่ผ่านมาเน้นความสนใจและเน้นการศึกษากลุ่มที่เรียกว่า “ชาวสยาม” หรือ “คนสยาม” (หรือในบทความชิ้นนี้จะเรียกว่า “คนไทย (พุทธ) สยาม”) เป็นสำคัญ ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของคนไทย (พุทธ) สยามในรัฐทางตอนเหนือของมาเลเซียและกลันตันไม่มีข้อมูลที่แน่ชัดว่ามีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ แต่สันนิษฐานว่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนไทยรัฐกลันตันคงมีมาอย่างน้อยที่สุดก็ในสมัยที่รัฐกลันตันมีความสัมพันธ์กับ

สยามในฐานะประเทศราช (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ทวีศักดิ์ ล้อมลัม. 2516 : 15-42, 150-171) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของนักวิชาการที่ลงภาคสนามในมาเลเซียมักได้ข้อมูล/คำตอบเกี่ยวกับที่มาของคนไทยในมาเลเซียในทำนองที่ว่า “...บรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองไทย แต่บอกไม่ได้ว่าเมื่อไหร่ แต่ประมาณการได้ว่าไม่น้อยกว่า 150 ปี...” (คำณวน นวลสนอง, นิสารกร กล้าณรงค์ และ มุhammad สาแลบิง. 2551- 2552 : 82) และความทรงจำของครุมนัส พรหมมานพ (2556) ครูสอนภาษาไทยให้กับเยาวชนมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐกลันตันที่กล่าวว่า “...หากจะถามว่าคนสยามอยู่ใน กลันตัน มาตั้งแต่เมื่อไรนั้น คนแก่รุ่นปู่รุ่นทวดเล่าต่อ ๆ กันมาว่า อยู่มาตั้งแต่รุ่นทวดของทวดแล้ว...ทวดบอกว่าทวดจำความได้...ทวดก็เล่นอยู่แถวนี้แล้ว...”

ปัจจุบัน สถิติ และข้อมูลเกี่ยวกับ “คนไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซีย อย่างเป็นทางการณัฐกลันตันนอกจากข้อมูลของกงสุลไทยประจำโกตาบารูแล้ว มีงานชิ้นสำคัญ ๆ ที่นักวิชาการ ด้านไทยศึกษามักหยิบยกมาอ้างอิงหรือกล่าวถึงเมื่ออภิปรายเกี่ยวกับ “คนไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซีย (รัฐกลันตัน) ซึ่งงานแต่ละชิ้นให้ข้อมูลแตกต่างกันตามช่วงเวลาและช่วงสมัย งานชิ้นสำคัญได้แก่

ธำรงค์ดี อายุวัฒนะ (2517 : 201-433) เป็นงานทางวิชาการชิ้นแรก ๆ ที่ให้ข้อมูลเรื่อง “คนไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซียได้อย่างละเอียดและมีอิทธิพลต่อวงวิชาการไทยศึกษาในมาเลเซียในสมัยต่อมาจนถึงปัจจุบัน งานชิ้นนี้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาสภาพสังคมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในมาเลเซียทั้งสิ้น 7 รัฐคือ เกดะห์ กลันตัน ปะลิส เปร๊ะ ปีนัง ตรังกานุและสลังงอ โดยชี้ให้เห็นว่า คนไทยเหล่านี้มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับคนไทยในประเทศไทย ทั้งในเรื่องความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา การใช้ภาษาไทยและมีขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทย นอกจากนี้ยังสำรวจพบว่า ในช่วง พ.ศ. 2506-2511 มีคนไทยอาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซียประมาณ 100,000 คน และในจำนวนรัฐทั้ง 7 ดังกล่าว มีคนไทยอาศัยอยู่มากที่สุดคือ รัฐกลันตันมีประมาณ 20,000 คน รองลงมาคือ รัฐไทรบุรี 17,030 คน และรัฐปะลิส 2,500 คน ตามลำดับ

นกดล ชูพล (2536 : 32-41) อ้างข้อมูลจากสถานกงสุลไทย เมื่อคราวตั้งกงสุล ณ เมืองโกตาบารู เมื่อ พ.ศ. 2509 กล่าวว่าในขณะนั้นมีคนเชื้อชาติไทยอยู่ในกลันตันประมาณหนึ่งหมื่นคน ครึ่งหนึ่งถือบัตรประชาชนสีแดง หรือบัตรต่างด้าว ทั้ง ๆ ที่คนเหล่านี้เกิดและโตในมาเลเซียแต่พูดภาษาไทยนับถือศาสนาพุทธ ปฏิบัติตาม

ชนบทรรมนิยมประเพณีเหมือนไทยพุทธทั้งหลายในประเทศไทย

คำนวน นวลสนอง (2546 : 86-119) กล่าวถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของชาติไทในรัฐทางตอนเหนือ ที่มีความต่อเนื่องมีการสืบทอดทางวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2546) โดยให้ข้อมูลว่า มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย หรือคนไทยสยามอาศัยอยู่ในรัฐเคดาห์มากที่สุด สำหรับรัฐกลันตันมีจำนวน 24,805 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.8 ของประชากรรัฐกลันตัน โดยอาศัยอยู่หนาแน่นใน 7 อำเภอ คือ ตุมปัต ปาเซร์มัส ตานะร์เมเรห์ ปาเซร์ปูเต๊ะ บาเจาะ โกตาบารู และอำเภอมาจิงไพลดา ชัยศร (2552 : 1-2) อ้างฐานข้อมูลประชากรของมาเลเซียเมื่อ ค.ศ.2000 ระบุว่าในรัฐกลันตันมีประชากรชาวมลายูประมาณร้อยละ 94 ชาวจีนประมาณร้อยละ 5 ส่วนชาวไทยมีประมาณร้อยละ 1.2 และชี้ให้เห็นว่าการแสดงออกถึงความ เป็นไทยสยามนั้น “วัด” คือ “หน่วยทางสังคม” และ “พื้นที่” ทั้งในเชิงการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและประเพณีต่อชุมชนไทย

เสลา ยปรมวอล (2553 : 36, 45) สันนิษฐานว่า ชาวไทยสยามที่อาศัยอยู่ใน รัฐกลันตัน เป็นชนชาติที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในรัฐกลันตันมานานกว่า 600 ปี ในงานชิ้นนี้ อ้างอิงงานของฉันท หองช่วย (2525) กล่าวว่า ชาวไทยสยามกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ใช้ ภาษาไทยถิ่นกลันตัน หรือภาษาไทยถิ่นใต้สำเนียงตากใบ หรือภาษาเงเหินชีวิต ประจำวัน จึงอาจเป็นไปได้ว่าเป็นคนไทยกลุ่มเดียวกันกับคนไทยบางส่วนในจังหวัด นราธิวาสและปัตตานีซึ่งใช้ภาษาเงเหินชีวิตประจำวันเช่นกันและเช่นเดียวกันในงาน ชิ้นนี้ได้อ้างอิงผลการศึกษานองนิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต (2550) กล่าวถึงจำนวนชาวไทย สยามในรัฐกลันตันว่ามีประมาณ 25,000 คนในจำนวนนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ทางตอน เหนือของรัฐและทางฝั่งทะเลจีนใต้

ภิญญาดา ทวีสุข (2556: 6) ได้อ้างข้อมูลจากคำสัมภาษณ์นายยอด ชาจันทร์ หัวหน้าสมาคมไทยในรัฐกลันตันกล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับคนไทยสยามที่มีสิทธิในการ เลือกตั้งในรัฐกลันตันว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 14,526 คน อาศัยอยู่ในเขตอำเภอตุมปัต ปาเซร์มัส ปาเซร์ปูเต๊ะห์ มาจิง และอำเภอตานะร์เมเรห์

Mohamed Yusoff Ismail นักวิชาการที่ให้ความสนใจกับประเด็นเรื่องความ สัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างสยามกับกลันตัน วิถีชีวิตของคนไทยในรัฐกลันตัน ตลอดจนบทบาทของวัดและคณะสงฆ์ต่อชุมชนชาวพุทธทั้งชาวไทยและจีนในรัฐ กลันตันและรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในกลันตัน ทั้งนี้ ขึ้นสำคัญๆ ได้แก่ เรื่อง

Buddhism and Ethnicity: Social Organization of a Buddhist Temple in Kelantan, Singapore : Institute of Southeast Asian Studies (1993) เรื่อง Buddhism in Muslim State: Theravada Practices and Religious Life in Kelantan” (online). (Retrieved June, 20, 2013, from: <http://pkukmweb.ukm.my/~ebangi/dekan-edited.pdf>.), และเรื่อง Survival Strategies of Siamese Buddhist Temples in Malay Muslim State of Kelantan, Malaysia, Kandy : The International Centre for Ethnic Studies (1994).

ขณะที่เอกสารวิชาการประวัติศาสตร์มาลายา/มาเลเซีย เมื่อกล่าวถึงชาติพันธุ์ไทยสยามในมาลายา/มาเลเซีย มักไม่ระบุจำนวนที่แน่ชัด แต่จะกล่าวถึงในฐานะชาติพันธุ์อื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจาก MALAYSIA: DEWAN NEGARA-Islin ให้ข้อมูลว่ามีคนเชื้อชาติไทยในประเทศมาเลเซียทั้งหมดในปี 2000 มีประมาณ 50,200 คน (“MALAYSIA: DEWAN NEGARA-Islin,” Retrieved June, 20, 2013, from <http://tic.kelantan.gov.my/>)

นอกจากข้อมูลเกี่ยวกับสถิติคนไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซียและรัฐกลันตันที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีงานศึกษาค้นคว้าที่สนใจและให้ความสำคัญในมิติอื่นๆ ตัวอย่างเช่น มิติภาษา (จันทน์ ทองช่วย. 2525) มิติขนบธรรมเนียมประเพณี/บุญเดือนสิบ (สุธานี เพชรทอง. 2547) มิติพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร (พิริยธร โอรรถน์. 2551) คนไทยและสำนึกความเป็นพลเมืองของมาเลเซีย (วันพิชิต ศรีสุข. 2552) รวมทั้ง การประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ไทยศึกษา : กรณีคนไทยในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย (สถาบันทักษิณคดีศึกษา. 2553) และสารคดีทางโทรทัศน์รายการคนค้นคน ตอนตามรอยเลือดไทย (บริษัท ทิวบูรพา จำกัด. 2549) เป็นต้น

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้กล่าวข้างต้น พบว่าสถิติคนไทย (พุทธ) สยามที่อาศัยอยู่ในมาเลเซียยังไม่มี ความชัดเจนและมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เหตุผลที่สถิติและข้อมูลเกี่ยวกับคนไทย (พุทธ) สยามในรัฐกลันตันมีความแตกต่างกันนั้น อาจเป็นเพราะการเก็บรวบรวมข้อมูลได้มาจากการสอบถามซึ่งเป็นข้อมูลลักษณะ “ประมาณการ” และงานหลายชิ้นเป็นข้อมูลจำนวน “คร่าวๆ” จึงมีความคลาดเคลื่อนในแต่ละช่วงเวลา แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจำนวนประชากรของรัฐกลันตันกับสัดส่วนของประชากรรัฐกลันตันในงานของ Mohamed Yusoff Ismail เรื่อง Buddhism and Ethnicity : Social Organization of a Buddhist Temple in Kelantan เปรียบเทียบกับข้อมูลของ

กงสุลไทย ประจำโกตาบารู เข้าใจว่ามีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยหรือคนไทย (พุทธ) สยาม ในรัฐกลันตัน ประมาณจำนวน 15,974 คน และอีกจำนวนหนึ่งแม้จะมีเชื้อสายไทย สยามแต่ด้วยเงื่อนไขของความเป็นภูมิบุตรจึงไม่ต้องการแสดงตนในพื้นที่สาธารณะ หรือสังคมมาเลเซีย

2. ข้อมูลพื้นฐานชุมชนไทย (พุทธ) สยามในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

ข้อมูลของกงสุลไทย ประจำโกตาบารู กล่าวถึงคนไทย (พุทธ) สยามในรัฐกลันตัน ว่าตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หลัก ๆ 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก อยู่ติดชายแดนประเทศไทย คือ กลุ่มคนไทย (พุทธ) สยามที่อาศัย อยู่ในเขต 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอตานะร์เมะห์ซึ่งมีชายแดนติดอำเภอแว้ง จังหวัด นราธิวาส อำเภอปาเซร์มัตซึ่งมีชายแดนติดกับอำเภอสุไหงโก-ลก และอำเภอตุมปัต ซึ่งมีชายแดนติดกับอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส กลุ่มคนเหล่านี้มีลักษณะของความเป็นเครือญาติ จะไปมาหาสู่กันเวลามีงานบุญต่าง ๆ

กลุ่มที่ 2 อยู่ติดทะเลจีนใต้จะอาศัยอยู่ใกล้แม่น้ำที่เชื่อมต่อกับทะเลจีนใต้ ได้แก่ แม่น้ำสุไหงโก-ลก ซึ่งแบ่งเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย แม่น้ำกลันตัน และแม่น้ำเซอมารัก (Semarak) ในอำเภอปาเซร์ปุเต๊ะ

กลุ่มที่ 3 คือกลุ่มอื่น ๆ กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ในรัฐกลันตัน ส่วนใหญ่กลุ่มนี้ ได้อพยพมาจากกลุ่มที่อาศัยอยู่ติดชายแดนประเทศไทยและกลุ่มที่อยู่ติดทะเลจีนใต้ เพื่อหาที่ดินสำหรับทำนา ทำไร่ เมื่อได้ที่เหมาะสมจึงตั้งเป็นชุมชน เช่น กลุ่มชาวไทยสยาม บ้านอาเรห์ อำเภอโกตาบารู กลุ่มชาวไทยสยามบ้านท่าซ้อง อำเภอตานะร์เมะห์ เป็นต้น

เมื่อประมวลข้อมูลคนไทย (พุทธ) สยามในรัฐกลันตันตามที่ปรากฏหนังสือ ประมวลเกียรติคุณอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระวิจารย์ญาณมุนี (มิตร สิลคุโณ) กับ ข้อมูลของศูนย์ส่งเสริมพุทธศาสนาภาษาศิลปวัฒนธรรมไทยพระภิเชียร โมลีสาขา 4 (บ้าน4) อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส (2542) และข้อมูลเอกสาร ของสมาคมคนไทยในรัฐกลันตัน ตรวจสอบกับข้อมูลของกงสุลไทย ประจำโกตาบารู รวมทั้งข้อมูลในงานของค่านวน นวลสนอง (2546) ชี้ให้เห็นว่า ชุมชนไทย (พุทธ) สยามตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอตุมปัตมากที่สุดประมาณ 8,000 คน รองมาตั้งอยู่ในเขต อำเภอปาเซร์มัต ประมาณ 4,100 คน เขตอำเภอโกตาบารู ประมาณ 2,000 คน เขต อำเภอปาเซร์ปุเต๊ะ ประมาณ 900 คน เขตอำเภอตานะร์เมะห์ ประมาณ 500 คน

เขตอำเภอบาเจาะ ประมาณ 400 คน เขตอำเภอมายัง ประมาณ 100 คน ตามลำดับ โดยสามารถจำแนกออกเป็นหมู่บ้าน ดังรายละเอียดในตาราง

ตาราง แสดงรายชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน, จำนวนครัวเรือน ไทย (พุทธ) สยาม, วัด/ สำนักสงฆ์ในรัฐกลันตัน

ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน	ตำบล / อำเภอ	จำนวนครัวเรือน (ประมาณ)	ศูนย์กลางชุมชน วัด / สำนักสงฆ์	จำนวนทั้งสิ้น (ประมาณ)
บ้านบ่อเสม็ด (KampungTerbak),	ตือรือเบะ/ คูมบัต	60	วัดพิศุทธทองวราราม* วัดแจ้งพุทธवास	ประมาณ 8,000 คน
บ้านเขาดิน (Kampung Bukit Tanah),	ตือรือเบะ/คูมบัต	120	วัดใหม่สุวรรณคีรี*	
บ้านลำจิ(คูลิ้ม) (KampungGelamKechik),	วากัฟปาธุ/ คูมบัต	90	วัดประชาจินาราม	
บ้านใน (KampungDalam),	บารังัน / คูมบัต	80	วัดชลประมุขธาตุ	
บ้านโคกสยา (KampungKokSeraya),	จาบังเอมบัต / คูมบัต	75	วัดโลกสยวนาราม*	
บ้านมะโย (KampungBinjil),	คูมบัต	65	-	
บ้านทรายขาว (KampungPasirPutih),	คูมบัต	65	-	
บ้านชะหรัง (KampungChenerung),	คูมบัต	25	-	
บ้านบังหยัง (KampungKubangPanjang),	โย / คูมบัต	85	วัดสุคนธาราม*	
บ้านอุงเกา (KampungJubakar),	โย / คูมบัต	100	วัดมัชฌิมาราม* วัดพิศุทธใหญ่ วัดประมุขธาตุชนาราม	

* ผลการศึกษาของคำนวณ นวลสนอง (2546:145-147) กล่าวว่าวัดต่างๆ เหล่านี้เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ประวัติธรรม และธรรมศึกษา

ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน	ตำบล / อำเภอ	จำนวน ครัวเรือน (ประมาณ)	ศูนย์กลางชุมชน วัด / สำนักสงฆ์	จำนวนทั้งสิ้น (ประมาณ)
บ้านขามู (KampungJambu)	ไช / คูมบัต	60	วัดโพธิวิหาร	ประมาณ 4,150 คน
บ้านบีกคล้า (KampungKubangBemban),	คูมบัต	15	-	
บ้านบางตะหวา (KampungMentua)	เป็งกัลันกูโบร์ / คูมบัต	90	วัดบางตะหวาขิลาลอย *	
บ้านบางเซะ (KampungTeresek)	รีเป็ก / ปาเซร์มัส	80	วัดอุดมมาราม*	
บ้านโลกก่อ (KampungLubokBatil)	อลอร์บาเซร์/ ปาเซร์มัส	30	วัดโสมการาม *	
บ้านบางเต๊ะ (Kampung Kuala Itik)	ปาเซร์มัส	50	-	
บ้านดือมง(ตะโหนดง) (KampungDegong)	กูบังซือบัต/ ปาเซร์มัส	45	วัดจีนประดิษฐาราม	
บ้านโคกพรวน (KampungKokPuah)	ปาเซร์มัส	15	-	
บ้านโลกม่วง (Kampung Bukit Perah)	ปาเซร์มัส	15	-	
บ้านนาบุกุด (KampungBakut)	ปาเซร์มัส	25	-	
บ้านอาเรล (Kampung Aril หรือ Pauh Lima)	เปาลิมอ / โกดาบารู	110	วัดอริยะลิรี*	ประมาณ 2,000 คน
บ้าน โกดาบารู Bandar Kota Bharu	โกดาบารู	95	-	
บ้านเสมอรัก (KampungSemarak)	จาร์งกูรู / ปาเซร์ปู เต๊ะ	120	วัดพุทธทักษิณมิ่งมงคล*	ประมาณ 900 คน
บ้านบุกิดโยง (Kampung Bukit Yong)	หม่องคาไต่ะ/ ปาเซร์ ปูเต๊ะ	30	สำนักสงฆ์บุกิดโยง*	
บ้านไต่ะจิก (KampungTokChik)	ปาเซร์ปูเต๊ะ	15		

ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน	ตำบล / อำเภอ	จำนวน ครัวเรือน (ประมาณ)	ศูนย์กลางชุมชน วัด / สำนักสงฆ์	จำนวนทั้งสิ้น (ประมาณ)
บ้านท่าซ้อง (KampungBerchang)	ค.บุกิตปาเนา / คานะรีเมระห์	15	วัดจำปาแก้ว*	ประมาณ 500 คน
บ้านมูริง (KampungMuring)	คานะรีเมระห์	60	-	
บ้านปोंง KampungKuang	ค.บุกิตมัสดา / คานะรีเมระห์	70	สำนักสงฆ์บ้านปोंง	
Kampung LubokAgor	คานะรีเมระห์	15	-	
บ้านมาลัย (KampungBalai)	ปือรูโป๊ะ / บาเจาะ	135	วัดปทุมวิหาร วัดโพธิญาณพุทธธรรม*	ประมาณ 400 คน
บ้านบางเสียว (บาญเซีย)	ละเมาฮันดู / มาจิง	60	สำนักสงฆ์บางโกเสียว	ประมาณ 100 คน
บ.บุกิตเกือจิ	คามางันลามือ/ มาจิง	15	สำนักสงฆ์บุกิตเกือจิ	

ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นว่าชุมชนไทย (พุทธ) สยามตั้งถิ่นฐานในรัฐกลันตันก่อนการขีดเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างสยามกับมาเลเซีย ด้วยเหตุนี้ คนไทย (พุทธ) สยามจึงได้รับสิทธิความเป็นภูมิบุตรในฐานะเป็นพลเมืองดั้งเดิมของรัฐกลันตัน (native of Kelantan) แม้ในสายตาของมุสลิมมลายูมองว่า “...กลุ่มคนไทย (พุทธ) หาใช่ภูมิบุตราเจนเช่นเดิมกับพวกมลายู...” ทั้งนี้ คุรุมนัส พรหมมานพ (2556) ให้เหตุผลว่าเพราะ “...คนสยามบางกลุ่มไม่ได้ไปติดต่อหรือแจ้งรายละเอียดกับรัฐ...คนพวกนี้จึงถือบัตรประชาชนแดง...พวกถือบัตร (ประชาชน) แแดง คือพวกต่างด้าว...” ฉะนั้น คนไทย (พุทธ) สยามที่ตั้งถิ่นฐานก่อนการขีดเส้นเขตแดนและดำเนินการทางการถูกต้องตามกฎหมายจึงตกอยู่ในฐานะของ “คนพลัดถิ่น” ที่มีสิทธิเจนเช่นพลเมืองมาเลเซียตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

ประวัติศาสตร์ ความทรงจำ และสำนึกร่วมของชุมชนบางแซะ รัฐกลันตัน

“ประวัติศาสตร์” “ความทรงจำ” และ “สำนึกร่วม” ของคนในชุมชนบางแซะประเด็นภูมิหลัง ประวัติความเป็นมาชาติพันธุ์ไทยสยามในชุมชน เชื่อว่า ไทย (พุทธ) สยามในมาเลเซีย คือ “...คนไทยสยามเหมือนกับคนในภาคใต้ของประเทศไทย...”⁵ เหตุผลส่วนหนึ่งสืบเนื่องจากพัฒนาการและความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ของรัฐและชุมชนโบราณในบริเวณคาบสมุทรไทย-มลายูที่ดำเนินมายาวนานตั้งแต่ก่อนที่ดินแดนแถบนี้จะเข้าสู่ยุครัฐชาติสมัยใหม่ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของหัวเมืองมลายู อันประกอบด้วยปัตตานี ไทรบุรี กลันตัน ปะลิส และตรังกานู กับสยาม(ไทย)นั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ภายใต้กรอบคิดของรัฐชาติสยาม/ไทย ให้คำอธิบายว่าดินแดนเหล่านี้ อยู่ภายใต้อำนาจและอิทธิพลของสยามมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา (กรมศิลปากร. 2505 : 11, อริยา เสถียรสุต. 2515 : 9-10) ขณะที่นักประวัติศาสตร์ไทยในยุคหลังได้ตั้งข้อสังเกตว่า สถานะความสัมพันธ์ระหว่างสุโขทัย-อยุธยา กับหัวเมืองมลายู นั้นแท้ที่จริงไม่ปรากฏแน่ชัดว่ามีสถานะเช่นใด ดังการส่งเครื่องราชบรรณาการ ด่านไม้ทองเงิน (บุหงามาศ) ของหัวเมืองมลายูต่อสยาม อาจเป็นการแสดงถึงความจงรักภักดีและสถานะความสัมพันธ์ในลักษณะของเมืองประเทศราชหรืออาจแสดงความหมายแห่งมิตรภาพ (ดูรายละเอียดใน ยงยุทธ ชูแว่น. 2550 : 19-61)

แม้ในปัจจุบันจะยังคงปรากฏข้อถกเถียงถึงรูปแบบและสถานะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสยามในยุคจารีตกับบรรดาหัวเมืองมลายู แต่เมื่อถึงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์สะท้อนให้เห็นว่าบรรดาหัวเมืองมลายูเหล่านี้ถูกราชสำนักสยามเข้ามามีการจัดการปกครองและแทรกแซงการบริหารการปกครองในพื้นที่ ดังที่ปรากฏว่าใน พ.ศ. 2328 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สยามได้จัดการควบคุมหัวเมืองเหล่านี้และดูแลใกล้ชิดภายใต้การควบคุมดูแลของเมืองนครศรีธรรมราช (ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. 2516 : 30) และใน พ.ศ. 2357 สยามยกเมืองกลันตันเป็นเมืองประเทศราชขึ้นต่อกรุงเทพฯ และอยู่ในความดูแลของเมือง

⁵การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลจำนวนหนึ่งได้จากการพูดคุยในลักษณะของการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้เขียนและคณะได้มีโอกาสเข้าเก็บข้อมูลภาคสนามในรัฐกลันตัน 2 ครั้ง คือ ระหว่างวันที่ 2-4 พฤษภาคม 2556 และ ระหว่างวันที่ 8-9 กันยายน 2556 โดยใช้วัดอุตุมาราม (บางแซะ) เป็นสถานที่ของการพูดคุย-สนทนากลุ่ม

นครศรีธรรมราช (สมเด็จพระปรมัยยิกายะราชานุภาพ. 2533 : 174) กระทั่งในยุคที่จักรวรรดินิยมอังกฤษแผ่อิทธิพลเข้ามามีอำนาจเหนือดินแดนในคาบสมุทรมลายู ใน พ.ศ. 2452 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สยามยอมลงนามในสนธิสัญญาอังกฤษ-สยามหรือที่เรียกว่าสัญญากรุงเทพฯ (Bangkok Treaty : ค.ศ. 1909) ยกเลิกการอ้างสิทธิและอำนาจอควบคุมเหนือ ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานุ และปะลิส รวมทั้งเกาะใกล้เคียงให้แก่จักรวรรดินิยมอังกฤษ

เหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเกี่ยวพันของพื้นที่และผู้คนในบริเวณนี้ จนกระทั่งแนวคิดเรื่องรัฐชาติสมัยได้ขีดแบ่งพื้นที่และแยกผู้คนออกจากกัน โดยเฉพาะการลงนามในสนธิสัญญา Bangkok Treaty (ค.ศ. 1909) เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2452 ได้ส่งผลกระทบต่อความทรงจำและสำนึกของไทย (พุทธ) สยามในเขตแดนมาเลเซียซึ่งรวมถึงรัฐกลันตัน ตามข้อตกลงที่ปรากฏในสนธิสัญญากล่าวถึงสถานะและแนวทางปฏิบัติสำหรับคนไทย (พุทธ) สยามที่อาศัยอยู่ในรัฐกลันตันไว้ว่า คนไทย (พุทธ) สยามในบังคับของสยามที่อยู่ในรัฐกลันตันที่มีความประสงค์จะอยู่ภายใต้การปกครองของสยามจะต้องย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากในเขตดินแดนของสยาม สำหรับบุคคลที่ไม่ยอมโยกย้ายกลับไปยังเขตแดนของสยาม โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ในกลันตันและภูมิภาคเดิมจะต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ กลายเป็นพลเมืองของรัฐในอารักขาของจักรวรรดิอังกฤษ ดังส่วนหนึ่งของข้อตกลงในสนธิสัญญา ความว่า

...คนในบังคับฝ่ายสยามซึ่งมีสำนักอยู่ในดินแดนที่กล่าวไว้

ในข้อ 1 (หมายถึง เมืองกลันตัน เมืองตรังกานุ เมืองไทรบุรี เมืองปะลิสและเกาะที่ใกล้เคียงเมืองเหล่านี้- ผู้เขียน) นั้น ถ้ามีความประสงค์จะคงเป็นคนสังกัดชาติไทย ก็จักอนุญาตให้ไปมาได้ แต่ต้องไปตั้งสำนักอยู่ในอาณาเขตรสยามภายในเวลาหกเดือนตั้งแต่วันที่ตีไฟ* สัญญานี้ แลฝ่ายรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษยอมรับว่าคนเหล่านี้จะคงเป็นเจ้าของทรัพย์สินอันเคลื่อนที่ไม่ได้ ซึ่งเขามีอยู่ในดินแดนที่กล่าวไว้ในข้อ 1 นั้น...

(กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ.

2512 : 179 – 181)

Ratify หมายถึง การลงนาม การลงสัตยาบัน – เครื่องหมาย () โดยผู้เขียน

กลุ่มคนไทย (พุทธ) สยามที่ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในกลันตันภายหลังจากนั้น มีปรากฏหลักฐานในเอกสารประวัติศาสตร์ไม่มากนัก ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นไปในแง่ของคำบอกเล่าจากความทรงจำที่เล่าสืบต่อ ๆ กันมาถึงความเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลของสนธิสัญญา 1909 ดังความทรงจำของ คุรุมนัส พรหมมานพ (2556) ที่ว่า“...เป็นคนพื้นเพแถบนี้ ญาติพี่น้องก็อยู่กันที่เดิม ตั้งแต่ถูกยกให้มาเลย์ (อังกฤษ-ผู้เขียน) เราอยู่ที่รู้ทาง...ถึงแม้จะถูกรังแกจากพวกแขกบ้าง (ข้าราชการ-ผู้เขียน) แต่เราอาศัยความสัมพันธ์ที่มีกับคนแถบนี้ ที่อยู่มานานจึงอยู่อย่างสบาย...”

ผลสืบเนื่องจากสนธิสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2452 (ค.ศ. 1909) ที่มีผลต่อความทรงจำและสำนึกอีกประการ คือ สำนึก “ความเป็นต่างดาว” เนื่องจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนไทยในเขตแดนสยามและคนไทยในรัฐกลันตันที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามข้อตกลงในพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2470 ที่กำหนดว่าการเดินทางเข้า – ออกดินแดนจะต้องได้รับอนุญาตและมีการตรวจตราจากอังกฤษ ดังปรากฏในรายงานของกระทรวงมหาดไทยเรื่องการผ่อนผันตรวจตราคนต่างดาวเข้าเมืองทางแหลมมลายู ที่ระบุนว่า

...ตามความตกลงนั้น อนุญาตให้ผู้ที่อยู่ในรัฐมลายูที่กล่าวนั้น (เประ สลึงอร์ เนกริเซมบิลัน ไทรบุรี กลันตัน ปะลิส – ผู้เขียน) เข้ามาอยู่ในประเทศสยามได้ชั่วคราวระยะเวลา 6 เดือน โดยไม่ต้องเสียเงินรัชชูปการ แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีหนังสือเบิกทางอันถูกต้องและโดยนัยเดียวกันผู้ที่อยู่ในประเทศสยามก็เข้าไปยังรัฐมลายูที่กล่าวนั้นได้โดยไม่ต้องเสียเงินรัชชูปการแต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีหนังสือเบิกทางให้เป็นการถูกต้อง...
(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เรื่องการผ่อนผันตรวจตราคนต่างดาวเข้าเมืองทางแหลมมลายู, สำเนา)

เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์อีกเหตุการณ์ที่มีผลต่อความทรงจำและสำนึกถึงความเป็น “ไทยสยาม” ของคนไทย (พุทธ) สยามในมาเลเซีย คือ ช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา พ.ศ. 2485–2488 เมื่อญี่ปุ่นสามารถขยายอำนาจเหนือดินแดนคาบสมุทรมลายู และได้มอบอำนาจการปกครองดินแดนมลายูในส่วนที่เรียกว่า “รัฐมลายู” กลับคืนสู่อำนาจการปกครองของสยาม(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บัญชีประมวลข่าวเหตุการณ์

สำคัญ พ.ศ. 2475-2495 ก/ป/2483-2485ปฏิทินเหตุการณ์สงครามอินโดจีนและสงครามโลกครั้งที่ 2. (สำเนา)) ดังปรากฏในสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นว่าด้วยอาณาเขตของประเทศไทยในรัฐมาลายและภูมิภาคฉานลงวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2486 ระบุว่า “...ประเทศญี่ปุ่นยอมรับนับถือการรวมรัฐดังต่อไปนี้ คือ กลันตัน ตรังกานุ เกดะห์ ปะลิส และบันดาเกาะที่ขึ้นแก่รัฐนั้นเข้าเป็นอาณาเขตของประเทศไทย...ภายในหกสิบวันนับรวมแต่วันใช้สนธิสัญญานี้...” (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ. 2519 : 22-24) แต่เมื่อสถานการณ์สงครามสิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2488 ด้วยความพ่ายแพ้ของญี่ปุ่น นำมาซึ่งการถอนกำลังกองทัพญี่ปุ่นออกจากคาบสมุทรมลายู เช่นเดียวกันนั้นอำนาจของสยามเหนือดินแดนรัฐมาลายสิ้นสุดลงด้วย นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล จึงประกาศคืนดินแดนดังกล่าว ดังข้อความใน “ประกาศสันติภาพ” ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2488 ที่ระบุว่า “...บรรดาดินแดนซึ่งญี่ปุ่นได้มอบให้ไทยครอบครอง คือ รัฐกลันตัน ตรังกานุ ไทรบุรี ปะลิส เชียงตุงและเมืองพานนั้น ประเทศไทยไม่มีความปรารถนาที่จะได้ดินแดนเหล่านี้และพร้อมที่จะจัดการเพื่อส่งมอบในเมื่อบริเตนใหญ่พร้อมที่จะรับมอบไป...” (ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. 2517 : 465-466)

พร้อมกันนั้นรัฐบาลไทยได้ถอดถอนบรรดาข้าราชการ เจ้าหน้าที่ที่ลงไปปฏิบัติหน้าที่ในรัฐมาลาย รวมทั้งอพยพคนไทยออกจากในพื้นที่ดังกล่าวตามความตกลงสมบูรณแบบระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่ ลงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2489 ที่ระบุว่า

...รัฐบาลไทยตกลงว่า...จะถอนบรรดาเจ้าหน้าที่ทหารไทยตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนหรือฝ่ายทหารผู้มีอำนาจออกจากบรรดาอาณาเขตบริติช ตลอดจนบรรดาข้าราชการและคนชาติไทยซึ่งเข้าไปในอาณาเขตเหล่านี้หลังจากที่นั้นจะได้ผนวกหรือรวมเข้าในประเทศไทยแล้ว...

(กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ.
2519: 37 - 46)

ดินแดนในตอนเหนือของคาบสมุทรมลายู รวมถึงคนไทย (พุทธ) สยามในรัฐกลันตันจึงกลับคืนสู่อำนาจการปกครองของอังกฤษอีกครั้งและไทย (พุทธ) สยามกลายเป็นพลเมืองของสหพันธรัฐมลายา ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้มีผลต่อความทรงจำและสำนึกของกลุ่มคนไทย (พุทธ) สยามว่า “...อดีตเราคือคนสยาม แต่ปัจจุบันอยู่ต่างแดน...” (มนัส พรหมมานพ. 2556)

นอกจากเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ดังกล่าวแล้ว เหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ ที่มีผลต่อความทรงจำและก่อเกิดสำนึกความเป็น “ไทย (พุทธ) สยาม” ในรัฐกลันตัน คือ เหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองและบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์มลายา จนนำไปสู่การประกาศภาวะฉุกเฉิน และการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ได้แก่ มาตรการการออกบัตรประจำตัว มาตรการ “The Briggs Plan” หรือ โครงการจัดตั้งหมู่บ้านใหม่ มาตรการ “พรหมแดนเป็นเขตปลอดคน” “พื้นที่สีขาว” (เอน.เจ โรอัน.2526 : 245-248) การดำเนินมาตรการเหล่านี้เพราะรัฐบาลตระหนักว่า “...กองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งมลายาสร้างความสัมพันธ์กับชนพื้นเมือง...” (Babara Watson Andaya and Leonard Y. Andaya, 2001:262) จึงนำไปสู่การอพยพเคลื่อนย้ายผู้คนและชุมชนที่รัฐบาลคาดว่าเป็นแนวร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์มลายาไปอยู่รวมกันในพื้นที่แห่งใหม่หรือหมู่บ้านแห่งใหม่ที่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยควบคุมและมีรั้วลวดหนามล้อมรอบหรือที่รับรู้และเรียกกันในช่วงดังกล่าวกันว่า “...นโยบายไปอยู่คอก...”

การดำเนินการอพยพเคลื่อนย้ายตามมาตรการดังกล่าว ในแง่หนึ่งได้ส่งผลและสร้างความรู้สึกลงในเชิงลบกับรัฐบาลและชาติพันธุ์มลายู แต่ในอีกด้านหนึ่งส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่มลายูไปอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ดังคำกล่าวของคุณเติม บุญช่วย (2556) ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ในลักษณะนี้ว่า “...มีการย้ายคนสยามจากหมู่บ้านอื่นเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านนี้...แต่เดี๋ยวนี้ก็ลืม ๆ ไปแล้วว่าเป็นใครบ้าง...” หรือ คำยืนยันของคุณประพันธ์ ศรีสุวรรณ (2556) กล่าวว่า “...สำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบก็จะเป็นเรื่องของโยกย้ายจากที่แหล่งเดิม...มาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ ทำให้ต้องทิ้งที่ดินทำกิน แม้จะได้รับผล แต่ตอนแรก ๆ กลุ่มที่ถูกโยกย้ายรู้สึกไม่ติดกับรัฐบาลกับพวกมลายู ...ปัจจุบัน รู้สึกดี เพราะได้รวมกลุ่มคนสยามเป็นกลุ่มเป็นก้อน...”

การดำเนินการอพยพโยกย้ายผู้คนและการจัดการให้กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันอยู่ภายในพื้นที่เดียวกันนั้น คุณไสว พุทธซ้อน (2556) เล่าจากความทรงจำจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนว่า

...เราคนไทยสยามรัฐบาลก็จัดแจงมาอยู่รวมกันที่นี่ (ชุมชนบ้าน บ้างแซะ-ผู้เขียน) เพราะที่นี้โดยส่วนมากคนไทยสยามตั้งบ้านเรือน อาศัยอยู่ก่อนแล้ว คนที่อยู่หมู่บ้านแห่งอื่นอยู่ปนกับพวกแขก... เขา (รัฐบาล-ผู้เขียน) ก็จัดการให้ย้ายมาอยู่ที่นี่ (ชุมชนบ้าน บ้าง แซะ-ผู้เขียน) ที่เดียว แต่บางคนก็ไม่มาอยู่ไปอยู่กับชุมชนที่เป็น ไทยสยามในหมู่บ้านอื่น เช่น ในเขตตุมปัต เพราะที่นั่นมีคนไทย สยามเยอะ มีวัดก็เยอะ หลายชุมชน ส่วนคนที่แหล่งแขก (ภาษา มลายู-ผู้เขียน) ก็ยังคงอยู่ที่เดิม ดังเช่นโต๊ะวาด (หมอไสยศาสตร์ -ผู้เขียน) ซึ่งอยู่ในชุมชนแขก เท่าที่รู้มีคนไทยสยามอยู่ในหมู่บ้าน แถบชายแดนไทยแถบโกลก (สุโขทัย-โลก ประเทศไทย -ผู้เขียน) นั้นราว ๆ 4 -6 ครัว แต่ไม่มีใครรู้ว่าเป็นคนไทยสยามเพราะอยู่ใน บ้านแขกแหล่งแขกจึงแยกไม่ออก...

เหตุการณ์ข้างต้นถือเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ที่มีผลต่อความทรงจำ และสำนึกของคนไทย (พุทธ) สยามในชุมชนบ้านบางแซะได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุว่า นอกจากการโยกย้ายผู้คนออกจากพื้นที่แล้ว การเผาวัด ทำลายทรัพย์สินที่เป็นศูนย์ รวมจิตใจของคนไทย (พุทธ) สยามนั้น เป็นการกระทำเพราะ “...ไม่ใช่พวกเดียวกัน... คนไทยสยามจึงต้องเกาะกลุ่ม รักใคร่กันไว้...” (เดิม บุญช่วย.2546) เพราะฉะนั้น จึง อาจกล่าวได้ว่า “ประวัติศาสตร์” “ความทรงจำ” และ “สำนึกร่วม” เหล่านี้เป็นปัจจัย สำคัญที่มีส่วนทำให้คนไทย (พุทธ) สยาม รวมตัวเป็นกลุ่มเป็นก้อนและแสดงออกซึ่ง “อัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยาม” ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมมาเลเซีย

ชุมชนบางแซะ : ภาพแทนอัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยาม ในมาเลเซีย

การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยามในมาเลเซียเป็นสิ่งที่สามารถ กระทำได้ แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายและบริบทของสังคมมุสลิมเป็นสำคัญ สำหรับกรณีชุมชนบางแซะหรือ Teresek ตั้งอยู่ในตำบลรีเปก (Repek) อำเภอบาเซิร์มัส (Pasir Mas) รัฐกลันตัน (Kelantan) เป็นชุมชนไทย (พุทธ) สยามที่ตั้งอยู่ในรัฐที่มีแนวคิด ทางการเมืองแบบศาสนานิยมหรือแนวทางกระแสอิสลามานุวัตร (Islamization) เข้มข้น มาตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เรื่อยมาจนพรรคอิสลามแห่งมาเลเซียหรือปาส (PAS)

คุมอำนาจในการบริหารรัฐกลันตันได้วางระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆและนำเอาฮุดุด (HududLaw) หรือ กฎหมายอาญาของอิสลามมาบังคับใช้นับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา

การบังคับใช้กฎระเบียบข้อบังคับที่อิงอยู่กับหลักการอิสลาม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ส่งผลกระทบอย่างทันทีทันใดในการดำเนินชีวิตประจำวันต่อผู้ที่เป็นมลายูและไม่ใช่มลายู (Muhammad Syukri Salleh. 1999 : 178-181) ขณะเดียวกันบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาเลเซีย แม้ให้สิทธิและเสรีภาพพื้นฐานแก่ประชาชนโดยเท่าเทียมกันก็จริง แต่ในข้อเท็จจริงก็จำกัดและมีผลต่ออัตลักษณ์ของชาติพันธุ์อื่นๆ ที่ไม่ใช่มลายู เป็นต้นว่า “...ผู้ที่มีเชื้อขามลายูต้องยอมรับว่าขามลายูเป็นเจ้าของแผ่นดินมลายามาแต่เดิมและเป็นผู้มีสิทธิผูกขาดทางการเมือง...ต้องยอมรับว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ก็จะให้เสรีแก่การนับถือศาสนาอื่นๆ...เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีเชื้อขามลายูสามารถรับสิทธิการเป็นพลเมืองได้โดยถือตามถิ่นกำเนิด...” (N. J. Funston. 1980 : 47. และ R. S. Milne and Diane K. Mauzy. 1986 : 28) รวมถึง พระราชบัญญัติภาษาประจำชาติ ฉบับ ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) ได้กำหนดให้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติและภาษาราชการเพียงภาษาเดียวและมีผลบังคับใช้กับทุกชุมชนทุกเชื้อชาติในประเทศ (เฉลิมชัย โชติสุทธิ์. 2557 : 88-93) เพราะฉะนั้น หากพิจารณาจากเงื่อนไขเหล่านี้การแสดงซึ่งลักษณะเฉพาะหรือ อัตลักษณ์ (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. 2543 : 1) ของชุมชนบางแซะจึงไม่ใช่เรื่องง่ายดายนัก แต่ชุมชนแห่งนี้กลับสามารถดำรงวิถีความเป็นไทย (พุทธ) สยามไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

ปัจจุบันชุมชนบางแซะมีประชากรประมาณ 300 กว่าคน หรือประมาณ 70 กว่าหลังคาเรือน (วรกร ธรรมภิบาลอุดม. 2555 : 3) โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ตั้งรกรากในชุมชนมาแต่ดั้งเดิมและมีเพียงบางส่วนโยกย้ายเข้ามาในชุมชนตามมาตรการของรัฐบาล ไสว พุทธซ้อน (2546) สะท้อนจากความทรงจำว่า “...บางคนโยกย้ายเข้ามาตามนโยบายของรัฐที่ต้องการจัดระเบียบแบ่งคนไม่ให้ปนกัน เพราะมีการดำเนินชีวิตที่ต่างกัน แยกก็อยู่ส่วนแยก ไทยก็อยู่ส่วนไทย...คนสยามที่อยู่หมู่บ้านแยกก็ย้ายเข้ามาที่นี่...และเมื่อมีวัดก็ง่ายต่อการเข้าใจว่าที่นี่คือหมู่บ้านคนไทย...”

โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นชุมชนเกษตรกรรม ทำสวน คำขาย และรับจ้าง ความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ภายใต้ระบบเครือญาติ ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันฉันญาติมิตร โดยมีวัดอุตุตมาราม หรือ “วัดบางแซะ” เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของ

ผู้คนในชุมชน

หลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ปรากฏในชุมชนเป็นหลักฐานยืนยันว่าชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนไทย (พุทธ) สยามตั้งถิ่นฐาน ณ ที่แห่งนี้มานานนับร้อย ๆ ปี และบรรพบุรุษของคนไทย (พุทธ) สยามในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ก่อนสนธิสัญญาอังกฤษ-สยาม ค.ศ.1909 จนนำไปสู่การปักปันเขตแดนดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

คนไทย (พุทธ) สยามในชุมชนบ้านบางแะ รัฐกลันตันแม้จะดำรงอยู่ในสังคมและแวดล้อมด้วยวัฒนธรรมมุสลิม และมีฐานะเป็นคนส่วนน้อยของสังคมพหุลักษณะมาเลเซีย แต่เท่าที่ศึกษาพบว่า คนไทย (พุทธ) สยามในชุมชนบางแะยังคงดำรง รักษา และการแสดงออก ทั้งใน ด้านศาสนาความเชื่อ และขนบวัฒนธรรมประเพณี และการใช้ภาษาไทย ดังนี้

1. ด้านพุทธศาสนา

พุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักที่คำจูนการดำรงวิถีชีวิตและสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทย (พุทธ) สยาม ของชุมชนบางแะ ดังที่ปรากฏว่าชุมชนบางแะมีวัดอุตตมาราม หรือ วัดบางแะ เป็นศาสนสถานที่สำคัญของชุมชน วัดแห่งนี้มีโบสถ์ วิหาร ศาสนสถาน ที่เก็บอัฐิของอดีตเจ้าอาวาส ตลอดจนที่บรรจุอัฐิของคนไทย (พุทธ) สยามในชุมชน

รูปภาพ 1 แสดงอุโบสถวัดอุตตมาราม ที่เก็บอัฐิของคนสยาม อัฐิพ่อท่านครน ณ วัดอุตตมาราม และการรับพัสดของเจ้าอาวาสวัดอุตตมารามจากสมเด็จพระสังฆราช

ข้อมูลจากหนังสือประมวลเกียรติคุณอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระ
วิจารณ์ญาณมุนี (มิตร สิลคุโล) (2548) กล่าวว่าวัดนี้เดิมอยู่ในหมู่บ้านบูกะยง ตำบล
อาบัน อำเภอบาเซมัส เมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน ต่อมาวัดได้ย้ายมาประกอบกิจ
ทางศาสนาที่หมู่บ้านบางแซะ จึงเรียกว่า “วัดบางแซะ” ตามชื่อหมู่บ้าน วัดแห่งนี้
สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2409 มีเนื้อที่ประมาณ 20 กว่าไร่ สถาปัตยกรรมไม่ว่าจะเป็น
อุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร หอระฆัง หรือสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัดเป็นแบบ
ไทยที่มีอิทธิพลของศิลปะชวาผสมอยู่ด้วย กล่าวคือจะเน้นสี่ด้าน อุโบสถมีบันไดทาง
ขึ้น 4 ทาง ด้านหน้ามีรูปปั้นพญานาคทั้ง 4 ทาง ด้านหลังมีรูปช้างสามเศียรและรูป
ปั้นพญาครุฑ และรอบ ๆ อุโบสถ จะมีรูปปั้นสัตว์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ดิग्คำบรรพ์
เช่น ตัวกิเลน หรือแม้แต่ เสือโคร่ง กวาง และเสาปูนปั้นตัวมังกรลักษณะรัดเสาทุก
ต้น ด้านหลังอุโบสถยังมีการก่อสร้างพระพรหมสี่หน้าภายในอุโบสถซึ่งมีความกว้าง
ไม่มากนักมีเสาปูนใหญ่ทั้งหมด 12 ต้น แต่ละเสาเขียนลวดลายไทย บนเพดาน
อุโบสถสร้างด้วยไม้มีภาพเขียนพุทธประวัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ปัจจุบันวัดอุดมมารามเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของชาวไทย (พุทธ) สยามใน
ชุมชน ประมาณ 70 กว่าครัวเรือน (แฮลาย ปรามวล. 2556)

วัดอุดมมารามเป็นศูนย์กลางของการดำเนินกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงอัต
ลักษณ์ไทย (พุทธ) สยาม เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วัน
มาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น ประเพณีในวันเทศกาลสำคัญของไทย
เช่น สงกรานต์ และวัดแห่งนี้ยังเป็นโรงเรียนสอนภาษาไทยสำหรับเยาวชนในชุมชน
บางแซะและชุมชนไทย (พุทธ) สยามใกล้เคียง รวมถึง ความงดงามของสถาปัตยกรรม
และประติมากรรมแบบไทยของวัดอุดมมารามนี้ เป็นสิ่งยืนยันอัตลักษณ์ไทย (พุทธ)
สยาม ในสังคมมุสลิมได้เป็นอย่างดี

2. ด้านการใช้ภาษาไทยและด้านธรรมศึกษา

แม้พระราชบัญญัติภาษาประจำชาติ ฉบับ ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) ได้กำหนด
ให้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติและภาษาราชการเพียงภาษาเดียว และมีผล
บังคับใช้กับทุกชุมชนทุกเชื้อชาติในประเทศดังที่กล่าวแล้วข้างต้น แต่นโยบายการ
ศึกษาของประเทศมาเลเซียกำหนดให้การศึกษาระดับประถมศึกษาสามารถสอนด้วย
ภาษามลายู ภาษาจีน ภาษาทมิฬ และภาษาอังกฤษ (พัชรินทร์ สอนฐิตะปัญญา.
2541 : 82-85) ส่วนชาติพันธุ์อื่นๆ สามารถเรียนภาษาหรือศาสนาของแต่ละกลุ่ม

ชาติพันธุ์ของตนเองได้ สำหรับเยาวชนในชุมชนบางแห่งได้รับการสนับสนุนให้เข้า
รับการศึกษาในโรงเรียนของรัฐเช่นพลเมืองมาเลเซียอื่นๆ และสามารถเรียน
ภาษาไทยตามวัดที่จัดการเรียนการสอนภาษาไทย ปรียัติธรรมและธรรมศึกษาในวัน
วันศุกร์และวันเสาร์ หรือ หลังจากเลิกเรียนภาคบังคับในโรงเรียนของรัฐ

รูปภาพ 2 การเรียนการสอนสอนภาษาไทย และการรักษาศิล 8 หรือ อุโบสถศีล
ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนชุมชนบางแห่ง

ทั้งนี้ เหตุผลหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนภาษาไทยของเยาวชนไทย (พุทธ)
สยามในรัฐ กลับกันตามที่ปรากฏในป้ายประกาศที่ติดไว้ตามวัด/โรงเรียนสอนภาษา
ไทย กล่าวไว้ว่า

- ...1. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ภาษาไทยในฐานะที่เป็นคน
มาเลเซียเชื้อสายไทย
2. เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย
3. เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้ภาษาไทย สื่อสารกันกับคน
เมืองไทยได้
4. เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทยและวัฒนธรรม
ไทย
5. เพื่อให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของภาษาไทยและ
วัฒนธรรมไทย
6. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้อนุรักษ์และสืบทอดภาษาไทยและ
วัฒนธรรมไทย
7. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิดพระและคัมภีร์ขนบธรรมเนียม
ประเพณีของชาวพุทธ

8. เพื่อเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมและจริยธรรม
9. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์...

การเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่ลูกหลานในชุมชนบางแซะถือเป็นความเข้มแข็งทางภาษาของชาวไทยสยามอย่างหนึ่งในประเทศมาเลเซีย ทัวทุกวัดไทยในรัฐกลันตันมีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ชุมชนบางแซะมีโรงเรียนสอนภาษาไทย ชื่อว่า “โรงเรียนสอนภาษาไทยวัดอุตตมาราม” เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนทั้งหมดเป็นเด็กในชุมชน ปัจจุบัน การเรียนการสอนส่วนใหญ่จะเน้นการใช้ภาษาไทยและปลูกฝังวัฒนธรรมไทย และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรักในภาษาและวัฒนธรรมไทย อย่างการเรียนดนตรีไทย (ประดิษฐ์ แสงรัตน์. 2556)

ขณะที่ผลการศึกษาของวรกร ธรรมภิบาลอุดม (2555 : 62- 75) พบว่า ภาษาที่ใช้ของคนไทยสยามในชุมชนบางแซะมีทั้งหมด 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษามลายู ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ ในชีวิตประจำวันใช้ภาษาไทย (ถิ่นกลันตัน) มากที่สุด ส่วนภาษามลายูกลางใช้ในการติดต่อกับราชการระดับประเทศ และภาษามลายูถิ่น ภาษาจีน และภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ กรณีของการใช้ภาษานั้นเป็นผลมาจากการส่งเสริมและการจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทยตามวัดซึ่งถือเป็นแหล่งของการศึกษาที่สำคัญ ดังความเห็นของคุณสุบิน พุทธซ้อน(2556) ที่ว่า

“...เราคนไทยก็ต้องรู้ภาษาไทย...(และ)...วัดก็คือแหล่งสะสมความรู้มาตั้งแต่ในอดีต ลองสังเกตดูก็ได้ว่า ในสังคมไทยในอดีต คนที่เป็นใหญ่เป็นโตส่วนใหญ่คือคนที่มาจากวัดทั้งนั้น...จึงไม่แปลกหากจะพบว่าในมาเลเซียจัดให้เรียนภาษาไทยตามวัดต่างๆ ...ไม่น้อยกว่า 20 วัดที่เป็นศูนย์กลางของการเรียน...การเรียนนี้แหละที่ทำให้คนไทยสยามในชุมชนบ้านบางแซะสามารถรักษาวัฒนธรรมไทยไว้ได้...และทำให้รู้สึกถึงความเป็นพรรคพวกเดียวกัน...และเดี๋ยวนี้เด็ก ๆ ที่พูดกลาง (ภาษาไทยราชการ-ผู้เขียน) ได้ชัด นอกจากเรียนแล้วยังสามารถดูทีวีจากเมืองไทยได้อย่างสบายเพราะมีจาน (เครื่องรับสัญญาณ-ผู้เขียน) ขายเป็นที่ไกล (สุโขทัย-ผู้เขียน) เยอะไปหมด หรือคุณว่าไม่จริง...”

ขณะเดียวกันการรับชมรายการทางโทรทัศน์ที่ส่งผ่านจากประเทศไทยนั้นไม่เพียงแต่เพื่อความบันเทิงเท่านั้น หากแต่ทำให้คนไทย (พุทธ) สยามในชุมชนบ้านบางแะสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทย และที่สำคัญ คือ ถือเป็นการส่งผ่าน “ความเป็นไทย” ทั้งในเรื่องภาษา วัฒนธรรม ค่านิยม และรสนิยมในด้านต่างๆ แบบชาวไทยในประเทศไทย เช่น ด้านการแต่งกาย ความบันเทิง ความเชื่อ ด้านต่างๆ การส่งผ่านความเป็นไทยผ่านสื่อต่าง ๆ จึงเป็นส่วนสำคัญใน “การสร้างสำนึกความเป็นไทย” และก่อเกิดความผูกพันกับประเทศไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กหรือเยาวชนคนไทยสยามรุ่นใหม่ ที่อาจไม่มีความทรงจำหรืออดีตร่วมเกี่ยวกับประเทศไทยเหมือนคนรุ่นเก่า ดังความเห็นของคุณฐานิสฐ ใจมอญทัย (2556) ประธานศิษย์เก่าโรงเรียนสอนภาษาไทยวัดอตุตมารามที่กล่าวว่า

...คนรุ่นปู่ รุ่นทวด หรือรุ่นเรารู้สึกผูกพันกับไทยเพราะในอดีตเราเคยเป็นคนของประเทศสยาม เคยเป็นคนในความดูแลรับผิดชอบของสยาม...แต่เด็กรุ่นใหม่เหล่านี้เป็นพลเมืองมาเลเซีย แต่แค่มียุโรปแม่เป็นคนไทยสยาม...ความผูกพันจึงน้อยกว่ารุ่นคนเฒ่าคนแก่ที่ผูกพันมากกว่า...แต่เด็กรุ่นใหม่ก็รักประเทศไทย เข้าใจศาสนา ไม่น้อยกว่าคนที่อยู่ในประเทศไทย เพราะเด็กเหล่านี้รับรู้เรื่องของไทย...และเด็ก เยาวชนบางคนเคยได้เข้าอบรมที่จัดโดยวัดและกงสุลไทยด้วย...ความผูกพันเหล่านี้ สังเกตได้จากรูปของพระเจ้าอยู่หัว สังเกตดูดีจะเห็นว่าบ้านของคนไทยสยามส่วนใหญ่จะมีรูปพระเจ้าอยู่หัวหรือไม่ก็เป็รูปของรัชกาลที่ 5 ลองสังเกตดู...

นอกจากนี้ เยาวชนไทยสยามในมาเลเซียไม่เพียงแต่จะสามารถรักษาการใช้ภาษาไทยแต่ยังมีความรู้ด้านธรรมศึกษาค่อนข้างดี เห็นได้จากการศึกษาที่เด็กทั้งผู้หญิงและผู้ชายสามารถสอบได้นักธรรมตรี นักธรรมโท หรือนักธรรมเอกในแต่ละปีซึ่งก็มีจำนวนไม่น้อย (แฮลลาย ปราบวล. 2556)

3. ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี การละเล่น และเทศกาลสำคัญ

แม้กรอบเงื่อนไขของนโยบายรัฐกลั่นตันภายใต้การนำของพรรคอิสลามแห่ง

มาเลเซียหรือปาซ (PAS) ที่นำเอาฮุดุด (Hudud Law) หรือการใช้กฎระเบียบข้อบังคับที่อิงอยู่กับหลักการอิสลามทั้งในเศรษฐกิจการเมืองสังคมและวัฒนธรรม แต่ในปัจจุบันการบังคับใช้นโยบายเหล่านี้ไม่เข้มงวดมากเหมือนช่วงทศวรรษ 1990 ดังทัศนะของกลุ่มแม่ค้าในบริเวณวัดโพธิ์วิหารหรือวัดยามู เขตอำเภอตุมปัต (2556) ที่แสดงทัศนะว่า เพราะ “...การละเล่นสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างที่เขาพูด ๆ กันว่ารัฐสนับสนุนให้บ้านโนราห์ชม เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีเวทีที่สามารถแสดงให้นักท่องเที่ยวชมได้เลย...” ด้วยเหตุนี้ คนไทย (พุทธ) สยามในชุมชนบ้านบางแซะ ตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ จนกระทั่งผู้ใหญ่้วยชรา มักให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การละเล่น และสามารถแสดงออกถึงจารีตประเพณีนิยมและสืบสานอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมให้อยู่คู่กับชุมชน โดยเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ตลอดจน งานบุญวันสารทเดือนสิบ พิธีรับส่งเทวดารวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและการละเล่นแบบไทย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีวันสงกรานต์ และประเพณีวันลอยกระทง เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ทำให้คนไทย (พุทธ) สยามในรัฐกลันตันรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน ดังคำกล่าวของคุณสุบิน พุทธซ้อน (2556) ที่ว่า

...เราเป็นคนส่วนน้อยของสังคมที่นี่ คนที่นี่โดยมากเป็นแขก เราแวดล้อมด้วยแขกรอบด้าน...เมื่อมีงานที่เกี่ยวข้องกับธรรมเนียมของเรา ไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญใด ๆ ทั้งแต่วันพระใหญ่ วันมาฆะ วิสาขะเข้าพรรษา ออกพรรษา ทอดกฐินหรือผ้าป่า เราก็จะเข้าร่วม แม้จะไม่ใช่ในหมู่บ้านของเรา ไกล ๆ เราก็ไป ไปเพื่อให้คนแขกเห็นว่าเรารวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนนะ แม้แต่ทางกงสุล (ไทย-ผู้เขียน) ก็ให้ความสำคัญ อย่างปีก่อนที่วัดเรา (วัดอูตตมาราม/บางแซะ-ผู้เขียน) ก็มีกฐินพระราชทาน ทั้งทูต ทั้งกงสุล ใครต่อใครเต็มไปหมด ลองดูชื่อในประกาศก็แล้วกัน ถือเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ของคนสยามในบางแซะ และคนสยามในกลันตันเลยทีเดียว...

ประเพณีสำคัญๆ ของคนไทย (พุทธ) สยามในชุมชนบ้านบางแะะ รัฐกลันตัน แม้จะไม่ได้ดำเนินการจัดทุกกิจกรรมแต่จะไปร่วมกับชุมชนอื่นๆ ดังคำบอกเล่าของคุณประดิษฐ์ แสงรัตน์ (2556) ที่เล่าว่า

...เพราะชุมชนเราถือเป็นชุมชนเล็กหากเทียบกับคนสยามในตำบล ประเพณีสำคัญเช่นงานลอยกระทงบางปีก็จัดที่วัดบางปีถ้ามีงานใหญ่ที่อื่น ที่นี้ก็ไม่จัด...งานอื่นๆ ก็เหมือนกัน ทั้งสงกรานต์ วันสารทเดือนสิบก็เหมือนกัน...แต่คนส่วนใหญ่ก็จะมาทำบุญที่วัด ทั้งสงกรานต์และเดือนสิบ ถือเป็นการทำบุญให้กับผู้ล่วงลับ...ทั้งลอยกระทง สงกรานต์ วันสารทเดือนสิบตรงกับของไทย เดือน 12 เดือน 5 เดือน 10 เหมือนกัน มีชิงเปรต เหมือนกัน...

รูปภาพ 3 แสดงการเล่นน้ำในวันสงกรานต์และแสดงการรำโนราห์
ของเยาวชนชุมชนบางแะะ

งานประเพณี เทศกาลวันสำคัญของไทย คนไทยสยามในชุมชนบางแะะมีการจัดกิจกรรมตามเทศกาล ดังที่กล่าวแล้วข้างต้นถือเป็นการรวมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชน ในแต่ละงานจะมีการละเล่นการแต่งกายแบบไทย มีกิจกรรมสร้างความบันเทิงจากการร่ายรำและแสดงกิจกรรมต่างๆ ของเยาวชนในชุมชน โดยจะมีผู้มาร่วมงานจากทั่วสารทิศ ทั้งชาวไทย จีน และอินเดีย ที่มาจากรัฐต่างๆ ทั่วประเทศมาเลเซีย มาจากประเทศสิงคโปร์ และรวมถึงคนไทยจากประเทศไทยด้วย ดังที่คุณดารา พุทธซ้อน รองประธานสตรีไทยแห่งรัฐกลันตัน (2556) สะท้อนไว้ว่า “...การจัดกิจกรรม

ให้เด็ก ๆ ในชุมชนได้แสดงออกและเพื่อความบันเทิงของผู้คนในชุมชน การแสดงของเด็ก ๆ เช่น การร่ายรำสีภาคของไทย เป็นการร่ายรำของเด็ก ๆ ในชุมชน อีกทั้งการร่ายรำนี้จะมีทุก ๆ งานประเพณีต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น งานทอดกฐินประจำปีของวัด การถ่ายทอดเอกลักษณ์เหล่านี้เพื่อเป็นการสืบสานให้ลูกหลานไม่ลืมชาติกำเนิดของตนเอง...”

นอกจากนี้ คนไทย (พุทธ) สยามในชุมชนบางแซะ รัฐกลันตัน ยังให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมประเพณี อันที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นคนไทย (พุทธ) สยาม อาทิ

ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกิด สำหรับกลุ่มคนไทย (พุทธ) สยามถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชน ดังคำบอกเล่าของพลอย บุญช่วย (2556) ที่ว่า “...ในอดีต คนที่คลอดลูกแล้วจะต้องมีการอยู่ไฟ...นอนบนแคร่ที่สุมไฟไว้ด้านล่าง ...และเมื่อเด็กเริ่มอยู่ตัว สักราวเดือนกว่า ๆ ก็จะต้องทำพิธีที่เรียกว่า สระหัว คนที่ทำการสระหัวนี้ต้องเป็นหมอด้ายที่ทำคลอด...แต่เนื่องจากปัจจุบันเด็กที่เกิดรุ่นใหม่มี ส่วนใหญ่เกิดที่โรงพยาบาล ...พิธีสระหัว และ การอยู่ไฟจึงเริ่มหายไปแล้ว...แต่เหล่านี้คือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเกิดของคนไทย...”

ประเพณีการบวช การบวชในพระพุทธศาสนาถือเป็นกุศลอย่างยิ่ง เป็นการขัดเกลาทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน สำหรับผู้คนในชุมชนบ้านบางแซะถือว่าการบวชเรียนเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตสำหรับผู้ชายทุกคน โดยเฉพาะการบวชในช่วงเข้าพรรษา ดังที่ คุณไสว พุทธซ้อน (2556) ให้เหตุผลว่าเพราะ “...เชื่อว่าบวชในช่วงนี้ได้บุญกุศลเป็นการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ จะได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ และคนที่จะแต่งงานก็ต้องผ่านการบวชเสียก่อน ถึงจะเป็นคนที่เต็มคน จึงจะแต่งงานได้...” ขณะที่ผู้คนในชุมชนก็มีหน้าที่ในการจัดเตรียมอาหารสำหรับพระภิกษุสงฆ์ ด้วยการแบ่งตารางเวรเพื่อรับผิดชอบซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Mohamed Yusoff Ismail ซึ่งให้เห็นถึงตัวเลขพระภิกษุสงฆ์ของแต่ละวัดในกลันตัน กรณีของวัดอุตตมาราม หรือวัดบางแซะ ในช่วงปี 1976 – 1993 มีพระภิกษุสงฆ์จำพรรษาในช่วงเข้าพรรษาเฉลี่ยประมาณ 6 – 7 รูป

ประเพณีการแต่งงาน ผู้ชายที่ผ่านการบวชแล้ว “...เป็นคนที่มีเต็มคน..เมื่อชอบพอสาวบ้านไหน สาวชอบด้วย...ฝ่ายชายก็ต้องไปขอ ตกลงเรื่องสินสอด หลังจากนั้นก็หาวันมงคลเพื่อกำหนดวันแต่งงาน ... ในวันแต่งงานฝ่ายเจ้าบ่าวจะแห่

ขบวนขันหมากไปบ้านเจ้าสาว... เมื่อถึงก็เป็นพิธีแต่งงาน รดน้ำ ให้อาหารผู้ใหญ่ ...ต่อด้วยพระสงฆ์เจริญชัย...เสร็จพิธีที่บ้านเจ้าสาว...เจ้าบ่าวจะต้องพาเจ้าสาวกลับบ้าน พ่อแม่รับลูกไว้ เข้าบ้าน ...คำก็มีพิธีส่งตัวเข้าหอ ที่สำคัญงานเลี้ยง เพราะถือเป็น การรวมญาติมิตร เพื่อนฝูง ที่ถือว่าเป็นกลุ่ม พวกเดียวกันทั้งไทย ทั้งแขก...” (สุบิน พุทธซ้อน.2556)

ประเพณีงานศพ หรือ ที่ภาษาถิ่นกantonเรียกว่า “งานด้อย” นั้น ลักษณะของการจัดงานศพยังยึดถือเหมือนกับคนไทยในภาคใต้ของประเทศไทย กล่าวคือ เมื่อมีผู้ตายภายในหมู่บ้านหากเป็นการตายภายในบ้านจะตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่บ้าน แต่ถ้าหากเป็นการตายนอกบ้านจะตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัด ในบางกรณีถึงแม้จะเป็นการตายในบ้านหากลูกหลานหรือญาติพี่น้องไม่สะดวกก็อาจนำศพไปบำเพ็ญกุศลที่วัด และจะตั้งศพบำเพ็ญกุศล สวดอภิธรรม ผู้ที่มาร่วมในงานศพไม่ต้องเชิญเพราะการรวมในงานศพถือเป็นการแสดงออกซึ่งน้ำใจและความสามัคคีกลมเกลียวของผู้คนในชุมชน ดังความเห็นของดารา พุทธซ้อน (2556) ที่กล่าวว่า

...คนเราจะเห็นใจกันก็ต่อเมื่อเกิดความทุกข์ยาก เดือดร้อน ประสบชะตากรรม การล้มหายตายจากของคนที่เราที่รักก็คือชะตากรรมอย่างหนึ่ง ถือว่าเป็นความเศร้าของคนที่อยู่ข้างหลัง...คนที่อยู่ก็ต้องช่วยเหลือกันต่อไป...การช่วยเหลืออันดับแรก ๆ คือการช่วยงาน การร่วมงาน จะได้อุ่นใจ ...ตั้งแต่ อาบน้ำศพ บรรจุโลง จนกระทั่งรวมฝังสวด ไปถึงวันเผา...คนที่สนิทก็จะมาทำบุญกระต๊าก นำอัฐิไปเก็บในวัดหรือฝังดินในวันรุ่งขึ้น...และที่สำคัญจะได้เห็นถึงความรัก สามัคคีของคนในชุมชน...

ขนบธรรมเนียม ประเพณี การละเล่น งานเทศกาล วันสำคัญของไทย (พุทธ) สยามจึงเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์ไทย (พุทธ) ในมาเลเซีย และเป็นสัญลักษณ์ยืนยันสายสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท/ไทย

4. ด้านศรัทธาความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลังและสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ลักษณะเฉพาะของคนไทย (พุทธ) สยามในชุมชนบางแซะ นอกจากความศรัทธาที่มีในพระพุทธศาสนาแล้ว อัตลักษณ์อีกประการคือการเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เครื่องรางของขลัง อาทิ

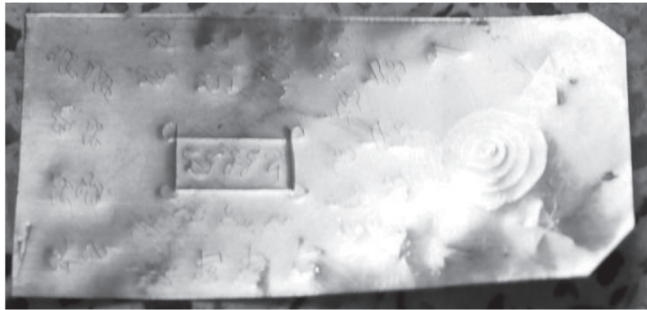
รูปภาพ 4 แสดงรูปหล่อหลวงปู่ทวด พ่อท่านครน และเหรียญ/พ่อปัดดา
พ่อท่านครนวัดอูตตมาราม

หลวงปู่ทวด เป็นพระอริยสงฆ์ไทย (พุทธ) สยามให้ความเคารพบูชาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเฉพาะความเชื่อในเชิงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ทั้งนี้ ความทรงจำเรื่องหลวงปู่ทวดของไทย (พุทธ) สยามในรัฐกลันตัน แม้จะไม่ปรากฏเรื่องราวที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานที่มรภาพเหมือนอย่างไทย (พุทธ) สยามในรัฐเกดะห์หรือเประ (ดูเพิ่มเติมใน ชัยวุฒิ พิชะกุล, 2553, 1-37) แต่สำหรับไทย (พุทธ) สยามในชุมชนบางแซะจะเน้นและให้ความสำคัญกับความเชื่อและถือเป็นเรื่องของสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจดังคำกล่าวของโต๊ะวาด (2556) ที่ว่า “...เราเป็นพุทธ เป็นหมอ ก็ต้องบูชาหลวงปู่ทวด เพราะบูชาแล้วแคล้วคลาด มีคนนิยม ชื่นชม...”

หลวงพ่อครน ปุณณสุวัณโณ หรือ พระวิจารณ์ญาณมุนี อดีตเจ้าคณะใหญ่รัฐกลันตัน อดีตเจ้าอาวาสวัดอูตตมาราม (บางแซะ) เป็นเกจิอาจารย์อีกองค์ที่คนไทย (พุทธ) สยามในรัฐกลันตันให้ความเคารพนับถือ วัดมุงงคลของท่านได้รับความนิยมจากผู้เลื่อมใสศรัทธาทั้งคนไทยสยาม รวมถึงสิงคโปร์และมาเลเซีย โดยเฉพาะพระปัดดา ดังคำกล่าวของคุณไสว พุทธซ้อน (2556) ที่สะท้อนให้ฟังว่า “...หลวงพ่อครนหรือที่พวกมาเลย์ สิงคโปร์เรียกว่า “โต๊ะรายา” นั้น ไม่เฉพาะพวกเราที่ให้ความเคารพนับถือ ทั้งจีนมาเลย์และสิงคโปร์ก็เคารพนับถือมาก เพราะท่านมีพุทธคุณในด้านเมตตามหานิยม ใครชวนก็จะปลอดภัย สมใจปรารถนา ...”

ตะกรุดสาหลีกาลันทองใต้วาด โต๊ะวาดหรือ WaktuRawatan เป็นคนไทยสยามอีกท่านที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยสยามในกลันตัน เพราะเป็นหมอด้านโหราศาสตร์ที่ผู้คนให้การนับถือ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมบาง

ประการ เช่น “... การวางเสาเอก สร้างบ้าน ขึ้นบ้านใหม่ งานแต่ง ... รวมถึงวัดถมุงคล้อย่างตะกรุด...เป็นที่นิยมของผู้คนจากทุกสารทิศ ทั้งจีน สิงคโปร์ ...” (โต๊ะวาด . 2556)

รูปภาพ 5 แสดงอักขระในตะกรุดสาธิตาลิ้นทอง

เครื่องรางของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทั้งรูปหล่อ หลวงพ่อทวด เกจิอาจารย์อย่างพ่อท่านครน ตะกรุดและศูนย์รวมจิตใจในแง่ความเชื่อด้านไสยศาสตร์อย่างโต๊ะวาด เป็นอีกลักษณะเฉพาะของไทย (พุทธ) สยามในมาเลเซีย

บทสรุป

การแสดงผลและขบขันซึ่งอัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยามด้านภาษา ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและการละเล่น ตลอดจนสิ่งที่ปรากฏในโบราณสถานและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีปฏิบัติประจำวันและสังคมพหุลักษณะมาเลเซียของชุมชนบางแซะ (Tereseak) เป็นผลมาจากการประวัติศาสตร์ ความทรงจำ และสำนึกร่วมของผู้คนในชุมชนแห่งนี้

การอธิบายและทำความเข้าใจพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ประสบการณ์ ความทรงจำ และสำนึกร่วมทางวัฒนธรรมของผู้คนต่างชาติพันธุ์จึงอาจเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน ด้วยเหตุว่าโดยองค์แท้ของประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมและประเพณี ที่สำคัญผู้คนในภูมิภาคนี้มีความรู้สึกและ

สำนึกถึงความเป็นชาติเข้มข้น การลดทอนความรู้สึกดังกล่าวนี้ให้หมดไปนั้นดังกรณีของไทย (พุทธ) สยามในชุมชนบางแะที่แสดงให้เห็นว่าแม้ชุมชนจะตั้งอยู่ในรัฐที่เน้นแนวคิดทางการเมืองแบบศาสนานิยมหรือภายใต้กระแสอิสลามานุวัตร (Islamization) แวดล้อมด้วยชุมชนมุสลิม และมีฐานะเป็นพลเมืองของสหพันธรัฐมาเลเซีย แต่สามารถดำรงอยู่รวมกันได้ภายใต้ความแตกต่างของเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมและประเพณี รวมถึงการเคารพกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของสังคม

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

- กรมศิลปากร. (2505). **รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ : ศิลปาคร.
กระทรวงการต่างประเทศ, กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย. (2512). **หนังสือชุดประมวลสนธิสัญญา เล่ม 2 พ.ศ. 2413-2462 (ค.ศ. 1870-1919)**.
กรุงเทพฯ : กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ.
----- (2519). **หนังสือชุดประมวลสนธิสัญญา เล่ม 6 พ.ศ. 2485-2500 (ค.ศ. 1942-1957)**. กรุงเทพฯ : กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
กระทรวงการต่างประเทศ.
คำนวน นวลสนอง. (2546). **ศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
คำนวน นวลสนอง, นิสากร กล้าณรงค์ และมูหำหมัด สาละบิง. (2551- 2552). “พัฒนาการและแนวโน้มการย้ายถิ่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเข้าประเทศมาเลเซีย,” **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์** .
3(2) , 77- 97.
เจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมพุทธศาสนาภาษาศิลปวัฒนธรรมไทยพระวิเชียรโมลีสาขา 4 (บ้าน 4) อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส. (2542). **วัดไทยในรัฐกลันตันมาเลเซีย**. สงขลา : ศูนย์ส่งเสริมพุทธศาสนาภาษาศิลปวัฒนธรรมไทย
พระวิเชียรโมลีวัดชัยมงคลอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา.

- จันทัส ทองช่วย. (2525). **ภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรีและเปอรลิส**. ดุษฎีนิพนธ์ (อ.ด. ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมชัย โชติสุขศรี. (2557). “ภูมิบุตร : นโยบายเชื้อชาตินิยมในมาเลเซีย,” **วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 27(1) , 78 -97.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. (2553). “ย้อนรอยเส้นทางและมรดกสถานหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจืด วัดช้างให้ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี,” ใน **เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเรื่อง ไทศึกษา : กรณีคนไทยในรัฐตอนเหนือของประเศมาเลเซีย**. (หน้า 1 – 37). วันที่ 24 – 25 มิถุนายน 2553 ณ ห้องประชุมบ้านชูชุกิ สถาบันทักษิณคดีศึกษา. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ. (2533). **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในรัชกาลที่ 2**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- . (2533). **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. (2516). **ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2556). **กำเนิดสยามจากแผนที่ : ประวัติศาสตร์ภูมิภายาของชาติ**. (แปลโดย พวงทอง ภวัครพันธุ์, ไอดา อรุณวงศ์ และ พงษ์เลิศ พงษ์วนานต์จาก Siam mapped : A history of the geo-body). กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟร่วมกับสำนักพิมพ์อ่าน.
- ธำรงค์ดี อายุวัฒน์. (2517). **คนไทยในมาเลเซีย**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- . (2547). **คนไทยในมาเลเซีย (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- นภดล ชูพล. (2536). “ความสัมพันธ์ระดับท้องถิ่นระหว่างไทย-รัฐกลันตัน,” **วารสารวิชาการ – อุดมศึกษา**. 2(3), 32 – 41.
- นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต. (2550). **ตัวตนทางวัฒนธรรมของคนไทยในรัฐตอนเหนือของประเศมาเลเซีย**. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุชิบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. (2517). **รัฐสภาไทยในรอบ 22 ปี 2475-2517**. กรุงเทพฯ : กลุ่มรัฐกิจเสรี. “ประชากรและโครงสร้างสังคมมาเลเซีย” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2556, จาก http://www.virtualmalaysia.com/our_malaysia.
- บริษัท ทิวิบุรพา จำกัด. (2549). **รายการคนค้นคน ตอน ตามรอยเลือดไทย ในเคดาห์** (รายการโทรทัศน์ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2549).
- พิรุณท ฮอร์พันธุ์. (2551). **การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยและชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย**. คุซนีนิพนธ์ ปริญญาคุซนีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพลดา ชัยศร. (2552). **วัดไทยในกลันตัน : การปรับเปลี่ยนมิติทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนชาวพุทธในรัฐมุลิม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ยงยุทธ ชูแว่น. (2550). “บทนำคาบสมุทรไทยในราชอาณาจักรสยาม : ตัวตนทางประวัติศาสตร์ภาคใต้สมัยอยุธยาถึงต้นรัตนโกสินทร์,” ใน **คาบสมุทรไทยในราชอาณาจักรสยาม** (หน้า 19 - 61). กรุงเทพฯ : นาค.
- ภิญญา ทวีสุข. (2556). **การใช้คำลักษณะนามและการแปรของการใช้คำลักษณะนามตามถิ่นที่อยู่ของผู้พูด: กรณีศึกษาคำลักษณะนามที่ใช้ในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย**. ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ไรอัน, เอน.เจ., (2526). **การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์** (แปลโดย ประกายทอง สิริสุข, ม.ร.ว., ทักษ์ เจลิมเตียรณ จาก The making of modern Malaysia and Singapore). กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- วรกร ธรรมภิบาลอุดม. (2555). **การใช้คำแทนตัวผู้พูดและคำแทนตัวผู้ฟังของชาวไทยสยามในชุมชนบางะ ต่าบลรีเป็ก อำเภอบาเซร์มัส รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย**. ปริญญานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วัดอุทุมมาราม. (2548). **หนังสือประมวลเกียรติคุณอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระวิจารณ์ญาณมุนี (มิตร สีลคุโณ).** ม.ป.ท.
- วันพิชิต ศรีสุข. (2552). **บทบาททางสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของคนไทยในรัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย.** กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุธานี เพชรทอง. (2547). **ศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอตุมปัตรัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สงขลา:มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บัญชีประมวลข่าวเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ. 2475-2495 ก/ป/2483-2485 **ปฏิทินเหตุการณ์สงครามอินโดจีนและสงครามโลกครั้งที่ 2.** (สำเนา).
- _____. เอกสารกระทรวงมหาดไทย (1) มท 3 สำนักงานปลัดกระทรวง.1 กองการข่าวและการต่างประเทศ. 4 แผนกสัญญาระหว่างประเทศ. 21 มลายู กล่อง 1 ลำดับที่ 3 เรื่อง **การผ่อนผันตรวจตราคนต่างด้าวเข้าเมืองทางแหลมมลายู.** (สำเนา).
- _____. เอกสารกระทรวงมหาดไทย(1) มท 3 สำนักงานปลัดกระทรวง. 1 กองการข่าวและการต่างประเทศ. 4 แผนกสัญญาระหว่างประเทศ. 21 มลายู. กล่อง 1 ลำดับที่ 8 เรื่อง **การออกบัตรประจำตัวสำหรับผู้ที่อยู่ในสหพันธมลายา.** (สำเนา).
- อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2543). **อัตลักษณ์ (identity) : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัยหมัด สมบูรณ์ บัวหลวง. (2553). “สายใยสัมพันธ์กลันตัน – ไทย,” **รัฐมิต.** 31(1), 36 – 39.
- แสลาย ปรามวล. (2553). **การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง “ชีวิตไทยในกลันตัน” สำหรับเรียนชาวมลายูเชื้อสายไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย.** ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

หนังสือภาษาอังกฤษ

- Andaya ,Babara W. and Andaya, Leonard Y. (2001). **A History of Malaysia**. Basingstoke (England) : Palgrave.
- Funston, N. J. (1980). **Malays Politics in Malaysia : A study of the United Malays National Organization and Parti Islam**. Kuala Lumpur: Oxford University Press.
- Kuroda, Keiko. (2002). **The Siamese in Kedah Under Nation-State Making**. Retrieved June, 20, 2013, from http://www.uni-muenster.de/Ethnologie/South_Thai/working_paper/Kuroda_Kedah.pdf.
- Milne, R. S. and Mauzy, Diane K. (1986). **Malaysia Tradition, Modernity, and Islam** Colorado: Westview Press.
- “MALAYSIA: DEWAN NEGARA–Isnin,” Retrieved June, 20, 2013, from <http://tic.kelantan.gov.my/>
- SarDesai, D. R. (1977). **British Trade and Expansion in Southeast Asia 1830-1914**. New Delhi: Allied Publishers Private.
- Syukri Salleh, Muhammad. (1999). “Political Economy of Islamic Development: A Comparative analysis of Kelantan and Terengganu” in B.N. Ghosh and Muhammad SyukriSalleh (ed.). **Political Economy of Development in Malaysia**,.
- Yusoff Ismail, Mohamed. (1994). **Survival Strategies of Siamese Buddhist Temples in Malay Muslim State of Kelantan, Malaysia**. Kandy : The International Centre for Ethnic Studies.
- YusoffIsmail , Mohamed. “Buddhism in Muslim State: Theravada Practices and Religious Life in Kelantan” Retrieved June, 20, 2013, from <http://pkukmweb.ukm.my/~ebangi/dekan-edited.pdf>.
- YusoffIsmail, Mohamed.(1993). **Buddhism and Ethnicity: Social Organization of a Buddhist Temple in Kelantan**. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies.

หนังสือภาษามลายู

Boontiang, Arun A/L. (1990). **Kesedaran den Tindakan Politik di Kalangan Masyarakat Minoriti Siam : Satu Kajian Kes di Daerah Pendang, Kedah Darulaman**. Master Thesis, University Kebangsaan, Malaysia.

บุคลากรกรม

ฐานิสฺ โฉมอุทัย (ผู้ให้สัมภาษณ์). นายพรชัย นาคสีทอง และคณะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่วัดอุตุตามาราม ชุมชนบ้านบางแซะ อำเภอปาเซมัต รัฐกลันตัน.
เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2556.

ดารา พุทธซ้อน (ผู้ให้สัมภาษณ์). นายพรชัย นาคสีทอง และคณะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่ วัดอุตุตามาราม ชุมชนบ้านบางแซะ อำเภอปาเซมัต รัฐกลันตัน.
เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2556

เดิม บุญช่วย (ผู้ให้สัมภาษณ์). นายพรชัย นาคสีทอง และคณะ (ผู้สัมภาษณ์). ที่
ชุมชนบ้านบางแซะ อำเภอปาเซมัต รัฐกลันตัน. เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2556.
ไต้ะวาด ไม่ทราบนามสกุล (ผู้ให้สัมภาษณ์). พรชัย นาคสีทอง และคณะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่หมู่บ้านกือแลมัท อำเภอปาเซมัต รัฐกลันตัน. เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2556.
ประพันธ์ ศรีสุวรรณ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นายพรชัย นาคสีทอง และคณะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่วัดอุตุตามาราม ชุมชนบ้านบางแซะ อำเภอปาเซมัต รัฐกลันตัน.
เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2556.

มนัส พรหมมานพ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นายพรชัย นาคสีทอง และคณะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่วัดพิกุลทอง อำเภอดุมปัต รัฐกลันตัน. เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2556.
สุบิน พุทธซ้อน (ผู้ให้สัมภาษณ์). นายพรชัย นาคสีทอง และคณะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่วัดอุตุตามาราม ชุมชนบ้านบางแซะ อำเภอปาเซมัต รัฐกลันตัน.
เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2556.

ไสว พุทธซ้อน (ผู้ให้สัมภาษณ์). นายพรชัย นาคสีทอง และคณะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่วัดอุตุตามาราม ชุมชนบ้านบางแซะ อำเภอปาเซมัต รัฐกลันตัน.
เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2556.

ไสว พุทธซ้อน (ผู้ให้สัมภาษณ์). นายพรชัย นาคสีทอง และคณะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่วัดอู๊ดตามาราม ชุมชนบ้านบางแซะ อำเภอป่าเซมัส รัฐกลันตัน.
เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2556.

แฮลาย ปรามวล (ผู้ให้สัมภาษณ์). นายพรชัย นาคสีทอง และคณะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่ ชุมชนบ้านบางแซะ อำเภอป่าเซมัส รัฐกลันตัน. เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม
2556.